

Методичні поради

для учнів середніх шкіл - учасників конкурсу емпіричних досліджень злочинності на здобуття Премій імені Е.О. Дідоренка

Підготовка конкурсної роботи передбачає проведення самостійного кримінологічного дослідження, яке включає послідовне проходження кількох етапів:

- Вибір теми дослідження.
- Складання програми дослідження
- Вибір методів і складання методичного інструментарію.
- Збір первинної інформації.
- Обробка та аналіз даних.
- Підготовка конкурсної роботи (звіту про результати дослідження).

Вибір теми дослідження

Оргкомітетом Конкурсу пропонуються такі орієнтовні теми самостійних досліджень:

- Що зараз відбувається із злочинністю?
- Чому сьогодні скоюються злочини?
- Хто в наш час скоює злочини?
- Проти кого (проти чого) скоюються злочини?
- Як протидіяти злочинності?
- Як впливає кримінальний закон на злочинність?
- Як ставиться населення до різних видів злочинів?
- Як оцінює населення правоохоронну діяльність?

Наголошуємо на тому, що означені вище напрями **не є готовими темами** Ваших конкурсних проєктів. Обов'язково необхідно конкретизувати тему.

Наприклад, Вам до вподоби тематичний напрямок *«Чому сьогодні скоюються злочини?»*. Що Ви маєте робити? Слід подумати що саме Вас цікавить. Так, темами можуть стати: *«Фактори крадіжок у нашому районі»*, *«Причини вживання наркотиків школярами»*, *«Вплив безробіття на скоєння злочинів»* і т. і.

Дослідження повинні бути конкретизованими у просторі та часі, тобто, відображати ситуацію у конкретному населеному пункті (місті, районі) та у певний період.

Складання програми дослідження

У програмі дослідження (яка потім ввійде до тексту конкурсної роботи) повинні бути відображені такі основні елементи:

Проблема дослідження (основне питання, на яке має відповісти дослідження; обґрунтування актуальності його вивчення).

Мета (вивчення проблеми та виробка рекомендацій щодо її вирішення) та *завдання* (поступові кроки досягнення мети) дослідження.

Об'єкт та предмет дослідження

В соціології об'єктом емпіричного дослідження вважається носій досліджуваної проблеми. Ним може бути, по-перше, коло осіб, найбільш компетентних у досліджуваній проблемі (експертів). Як експертів можна використовувати працівників поліції, правознавців, лікарів, педагогів, журналістів тощо (в залежності від досліджуваної проблеми). По-друге, об'єктом емпіричного дослідження може бути певна сукупність текстів, у яких міститься інформація про досліджувану проблему. Серед таких текстів – повідомлення ЗМІ, матеріали соціальних мереж, офіційні документи, дані статистики, особисті щоденники тощо. По-третє, об'єктом дослідження можуть бути учні старших класів та їх батьки.

Предметом емпіричного дослідження є окремі прояви об'єкта, які мають відношення до проблеми. У першому випадку це особистий досвід експертів. У другому – інформація про проблему з текстових матеріалів. У третьому – думки школярів та їх батьків.

Логічний аналіз предмета дослідження.

Логічний аналіз предмета дослідження – це опис проблеми як системи взаємопов'язаних понять. Включає три основні процедури - *відбір основних понять, інтерпретацію понять* (їх розгорнуте пояснення) і *операціоналізацію понять* (розкладання понять на більш прості і однозначні терміни).

Наприклад: за темою дослідження «Довіра жителів селища до поліції» основними поняттями є «довіра», «жителі селища», «поліція».

Інтерпретація понять;

«довіра - соціологічна та психологічна категорія для позначення відкритих, позитивних взаємовідносин між людьми (сторонами довіри), що відображають впевненість у порядності й доброзичливості іншої сторони, з котрою довіряючий знаходиться в тих чи інших відносинах, що базується на його досвіді» (Вікіпедія).

«жителі селища – особи, які постійно проживають у селищі і розрізняються за статтю, віком, матеріальним становищем, професією тощо».

«Національна поліція України» - центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного порядку та громадської безпеки» (Закон про Національну поліцію України).

Операціоналізація понять:

Довіра – висока, середня, низька; відкритість взаємовідносин; впевненість у порядності; впевненість у доброзичливості; досвід відносин тощо.

Жителі селища – молодь, особи середнього та похилого віку; чоловіки та жінки; ті, що працюють та безробітні; заможні та незаможні тощо.

Поліція – орган влади, служба суспільству, охорона прав і свобод, протидія злочинності, підтримання порядку тощо.

В результаті логічного аналізу формується модель досліджуваного явища, яка виступає як проміжна ланка між теорією і дійсністю. Матеріали операціоналізації понять потім будуть використані при складанні методичного інструментарію дослідження (анкета або бланк аналізу документів)

Гіпотези дослідження.

Гіпотеза – це припущення про найвірогідніші результати дослідження. Гіпотези дозволяють узагальнити результати попереднього логічного аналізу шляхом встановлення зв'язків між різними суттєвими характеристиками основних понять.

Пропонується сформулювати такі основні гіпотези:

Описова гіпотеза – припущення про стан та актуальність проблеми.

Обґрунтовуюча гіпотеза – припущення про причини проблеми.

Конструктивна гіпотеза – припущення про можливі шляхи вирішення проблеми.

Методичний інструментарій дослідження.

Методичний інструментарій залежить від попереднього визначення об'єкта та предмета дослідження. Для опитування експертів або школярів (та їх батьків) треба підготувати *анкету*, для вивчення текстових матеріалів (в соціології всі вони називаються документами) – *бланк контент-аналізу*. Основою для розробки методичного інструментарію є результати логічного аналізу предмета дослідження та формулювання гіпотез. У анкеті (або у бланку контент-аналізу) мають бути запитання для перевірки кожної з гіпотез.

Збір первинної інформації

Основні методи, які використовуються при проведенні самостійних досліджень – опитування та вивчення документів.

Мінімальні вимоги щодо репрезентативності (достатності) емпіричної бази:

- для експертного опитування – 20 експертів;
- для вивчення документів – 50 текстів.
- для опитування школярів (та їх батьків) – 50 респондентів.
- для аналізу соціальних мереж – 70 повідомлень.

Обробка та аналіз даних і підготовка звіту про дослідження

Після проведення збору первинної інформації одержані результати необхідно згрупувати в аналітичні розділи, що відображають висунуті раніше гіпотези.

Наприклад:

1. *Думка експертів/респондентів (або дані контент-аналізу) про проблему в цілому (результати перевірки описової гіпотези).*

2. *Причини, чинники і умови досліджуваної проблеми (результати перевірки обґрунтовуючої гіпотези).*

3. Думка експертів/респондентів (або дані контент-аналізу) про способи рішення проблеми (результати перевірки конструктивної гіпотези).

Приблизна структура кожного з аналітичних розділів може бути такою:

- характеристика питання: за допомогою якого передбачалося одержати інформацію;
- таблиця з розподілом думок експертів (або даних контент-аналізу);
- опис переважаючих думок (або даних контент-аналізу);
- пояснення одержаних даних.

Розглянемо зміст аналітичних розділів на прикладі дослідження на тему "Ефективність роботи северодонецької поліції".

„Як експерти були обрані журналісти міста Северодонецька. Їх головні характеристики - статус ЗМІ (державні - недержавні) і вік (молоді журналісти - журналісти середнього і старшого віку). Всього було опитано 50 експертів. З них: по 25 молодих журналістів і журналістів старшого віку, а також по 25 представників державних і недержавних ЗМІ.

У межах перевірки описової гіпотези опитування експертів показало, що на даний час оцінка ефективності роботи поліції є низкою.

Питання 1: Як Ви оцінюєте ефективність роботи поліції на даний час?					
Оцінка	Всі експерти 50 чол. (100%)	Молоді журналісти 25 чол. (100%)	Старші журналісти 25 чол. (100%)	Державні ЗМІ 25 чол. (100%)	Недержавні ЗМІ 25 чол. (100%)
Поліція повністю справляється із своїми функціями	20%	16%	24%	28%	12%
Скоріше справляється, ніж не справляється	10%	8%	12%	16%	4%
Скоріше не справляється, ніж справляється	20%	24%	16%	12%	28%
Повністю не справляється	40%	44%	36%	32%	48%
Не відповіли	10%	8%	12%	12%	8%

Всього менше однієї третини експертів оцінюють ефективність роботи поліції позитивно (сума відповідей "повністю справляється" та "скоріше справляється"). Найвища оцінка міститься у відповідях представників державних ЗМІ (28% + 16%), але навіть в цій групі експертів сума позитивних оцінок (44%) не перевищує суми негативних оцінок.

Майже дві третини експертів оцінюють роботу поліції негативно: 40% "повністю не справляється" + 20% "скоріше не справляється". Максимальну суму негативних оцінок (76%) дають відповіді представників недержавних ЗМІ.

Розбіжності в оцінках, на нашу думку, можна пояснити залежністю співробітників державних ЗМІ від органів влади (до яких відноситься і поліція) і витікаючим звідси небажанням псувати відносини із своїми працедавцями. В той же час представники недержавних ЗМІ не є елементами єдиної з поліцією структури і виявляються більш незалежними в своїх оцінках. Молоді журналісти (незалежно від статусу ЗМІ) також більш критичні, що пояснюється їх підвищеною в порівнянні з журналістами старшого віку мобільністю: навіть працюючи в державних ЗМІ, вони не вважають своє місце роботи останнім в житті."

За такою ж схемі проводиться аналіз решти питань, підготовлених для верифікації описової гіпотези.

Потім ті ж аналітичні процедури здійснюються при роботі над розділами 2. „Причини, чинники і умови досліджуваної проблеми” і 3. „Думка експертів про способи рішення проблеми”.

Як окремий розділ у аналітичному звіті подаються загальні висновки про результати дослідження, де містяться інформація про зацікавленість експертів, їх реакції на опитування в цілому і окремі питання анкети, висновки про те, наскільки підтвердилася кожна з гіпотез, а також загальний висновок про можливі напрями подальших досліджень по даній темі.

Необхідним елементом аналітичного звіту про результати експертного опитування мають бути практичні рекомендації. Вони повинні бути конкретними і локалізованими (тобто, прив'язаними до певного місця і часу). Не повинно бути загальних фраз, а також не слід давати рекомендацій, які не витікають з результатів дослідження.

Додаткові консультації можна отримати за адресою:

93401, м. Сєверодонецьк, Луганської області, вул. Донецька 1, Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка, кафедра соціально-гуманітарних дисциплін і професійної психології.

телефон: +38-050-578-66-15 (Поклад Василь Іванович) .

Адреса електронної пошти: v.poklad@ukr.net

БАЖАЄМО УСПІХІВ!